

FORORD

Arkitektskolen Aarhus sætter med projektet *Umistelige Kulturmiljøer i Danmarks Yderområder* fokus på kulturmiljøer og bebyggede helheder i Danmark. Med en screening, der skal udvælge særligt værdifulde kulturmiljøer, er formålet med projektet at pege på de værdier og udviklingspotentialer, som den byggede kulturarv rummer.

Kulturmiljøer handler ikke blot om bevaring, men skal have værdi for mennesker i dag. De fysiske spor i kulturmiljøerne fortæller stedspecifikke og ofte kraftfulde historier, som potentielt kan styrke lokale erhverv og tiltrække turister og tilflyttere, såfremt deres fortællekraft aktiveres og aktualiseres.

Projektets ambition er at tilvejebringe et strategisk og metodisk overblik, hvormed kommunerne kan identificere kulturmiljøernes værdier. De lokale fortællinger synliggøres og bliver derved et redskab til at aktivere kulturmiljøerne som en ressource for udvikling i kommunerne.

Gennem en dialogbaseret proces med de kommuner som Arkitektskolen Aarhus har besøgt, er der udviklet en metode til Screening af Kulturmiljøer (SAK). Målet er at tilvejebringe et håndterbart redskab, der på enkel vis kan anvendes af kommunerne, som er myndighed på kulturmiljøområdet.

Den byggede kulturarv i Danmark rummer store bygningskulturelle værdier med mange spændende kulturhistoriske fortællinger. Det er målet med projektet at sætte disse fortællinger i spil for at udnytte kulturmiljøernes store iboende potentialer.

Mogens A. Morgen
Professor, arkitekt MAA

Simon Ostenfeld Pedersen
Projektleder, cand.mag,
chefkonsulent

PROJEKTTEAM

Mogens A. Morgen
Simon Ostenfeld Pedersen
Nina Ventzel Riis
Martin Weihe Esbensen
Mo Michelsen Stockholm Krag
Amal Abdi Ashur
Teresa Østergaard Pedersen
Anne Sofie Blegvad
Mette Boisen Lyhne

Projektet udføres af Arkitektskolen Aarhus med støtte fra Realdania. Rapporten må ikke gengives, undtagen i sin helhed, uden godkendelse fra Arkitektskolen Aarhus.

SCREENING AF KULTURMILJØER I DANMARKS YDEROMRÅDER

Umistelige Kulturmiljøer i Danmarks Yderområder har gennemført en strategisk screening af kulturmiljøer i 22 af landets kommuner. Hertil har Arkitektskolen Aarhus udviklet et enkelt metodisk værktøj til at værdisætte og prioritere kulturmiljøerne. Værktøjet, der er koordineret med andre danske og internationale værdisætningsmetoder, er udviklet med henblik på en generel anvendelse – også af andre end de i projektet omfattede kommuner.

En stor del af de udpegede kulturmiljøer er allerede kortlagt og beskrevet. Blandt andet i de tidligere Kommuneatlas, der senere blev kaldt både Kulturmiljøatlas og Kulturarvsatlas, i perioden 1990-2007, samt i regionplaner udført af de tidligere amter.

Screeningsmetoden kombinerer de eksisterende registreringer med besigtigelser af kulturmiljøerne, som de foreligger i dag. Kulturmiljøerne vurderes ved en værdisætning af deres kulturhistoriske værdi, arkitektoniske værdi og integritetsværdi. På baggrund heraf vurderes kulturmiljøernes samlede fortællerværdi, der danner grundlag for en udvælgelse og prioritering. Heri indgår også en stillingtagen til kulturmiljøernes egenskaber for at fremme turisme, bosætning, erhverv og kulturformidling, som kan udgøre et udviklingspotentiale i kommunerne.

Den viden, der foreligger i kommunerne og museerne er en integreret del af arbejdsgrundlaget. Indledningsvis gennemgås den eksisterende kommuneplans udpegning af kulturmiljøer i dialog med kommune og museum. Formålet er at afdække kulturmiljøernes status; hvilke af dem, er der særligt fokus på i den kommunale planlægning og

strategi og er der eventuelt væsentlige kulturmiljøer, som af forskellige årsager ikke er udpegede, men som alligevel bør indgå i screeningen. Dialogen tager også stilling til, om nogle kulturmiljøer helt bør udgå på grundlag af projektets fastlagte screeningskriterier eller af andre omstændigheder.

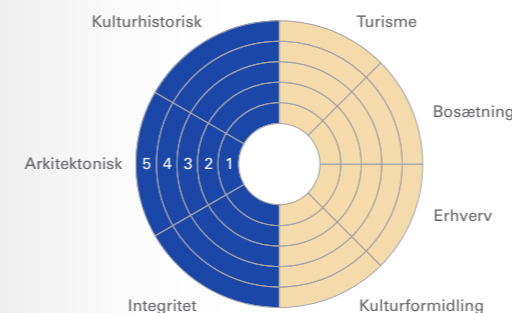
Metoden er udviklet løbende igennem projektet i dialog med kommuner, museer og andre interessenter.

METODE TIL SCREENING AF KULTURMILJØER (SAK)

SCREENINGSKRITERIER

- 1) Kulturmiljøet skal være udpeget, eller kunne overvejes som udpegning, i kommunen
- 2) Kulturmiljøet skal indeholde et bebygget miljø eller helhed (ikke enkeltstående bygninger, monumenter, gravhøje, ruiner, voldsteder, diger eller lign.)
- 3) Kulturmiljøet skal rumme en bærende fortælling, der kan opleves på stedet gennem synlige spor

RAPPORTENS INDHOLD

Denne rapport indeholder et skema over kommunens kulturmiljøer, kort- og billedmateriale samt løbsblade for hvert af de 3-5 udvalgte kulturmiljøer i kommunen. Skemaet sammenfatter vurderingen af det enkelte kulturmiljøes værdier og udviklingspotentialer:

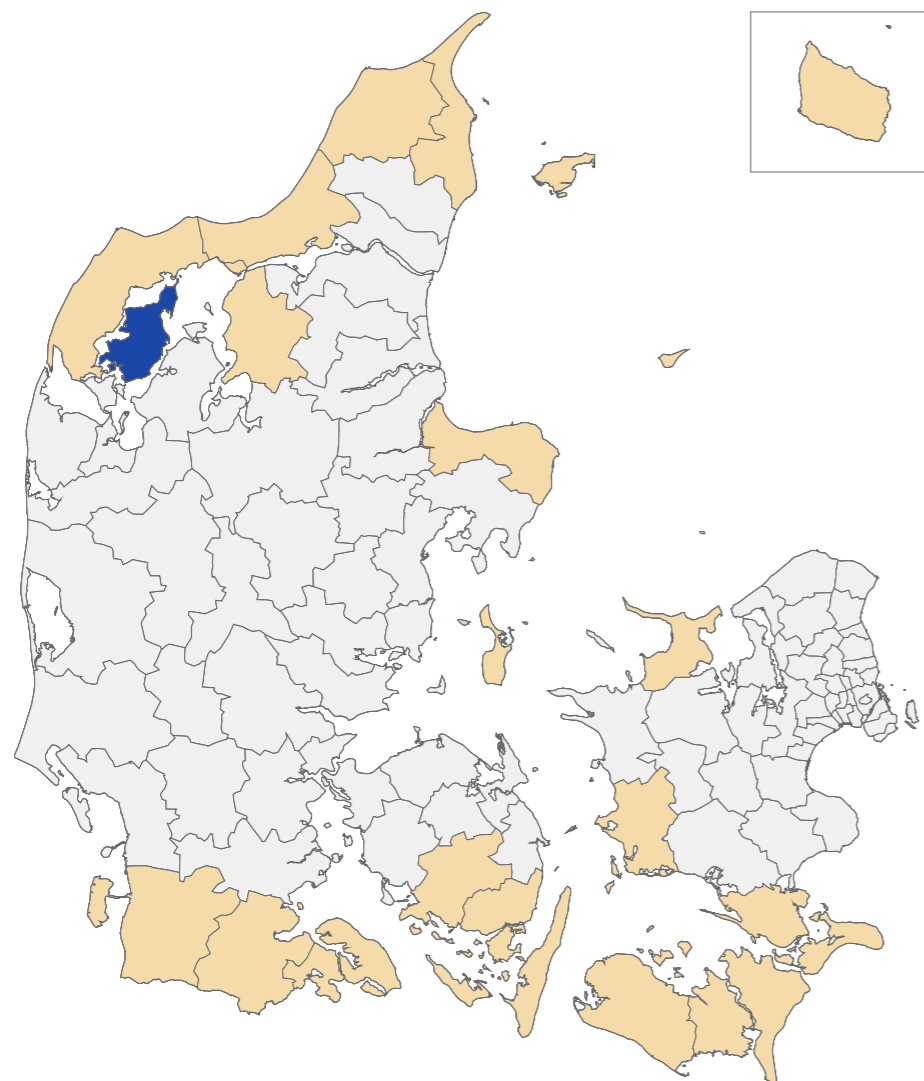
KULTURMILJØETS VÆRDIER skal være aflæselige i dag og baserer sig på en vurdering af følgende tre værdiparametre, der rangeres fra 1 til 5, hvor 1 er lavest og 5 højst:

- **Kulturhistorisk værdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets historiske betydning og kulturhistoriske fortællerværdi?
- **Arkitektonisk værdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets rumlige, formmæssige og arkitektoniske kvaliteter?
- **Integritetsværdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets helhed og sammenhæng?

KULTURMILJØETS UDVIKLINGSPOTENTIALER er en perspektivering, der vurderer kulturmiljøets udviklingspotentialer ud fra følgende fire kategorier, der rangeres fra 1 til 5, hvor 1 er lavest og 5 er højst:

- **Turisme:** Har kulturmiljøet udviklingspotentiale for at fremme turisme og turismerelaterede virksomheder?
- **Bosætning:** Har kulturmiljøet udviklingspotentiale for at rumme bosætning eller motivere egnstiltfytning?
- **Erhverv:** Har kulturmiljøet udviklingspotentiale for at rumme virksomheder eller tiltrække og fremme erhverv?
- **Kulturformidling:** Har kulturmiljøet særlige udviklingspotentialer inden for formidling af kulturoplevelser eller aktivering af stedets fortælling?

PROJEKTETS AFGRÆNSNING AF YDEROMRÅDER

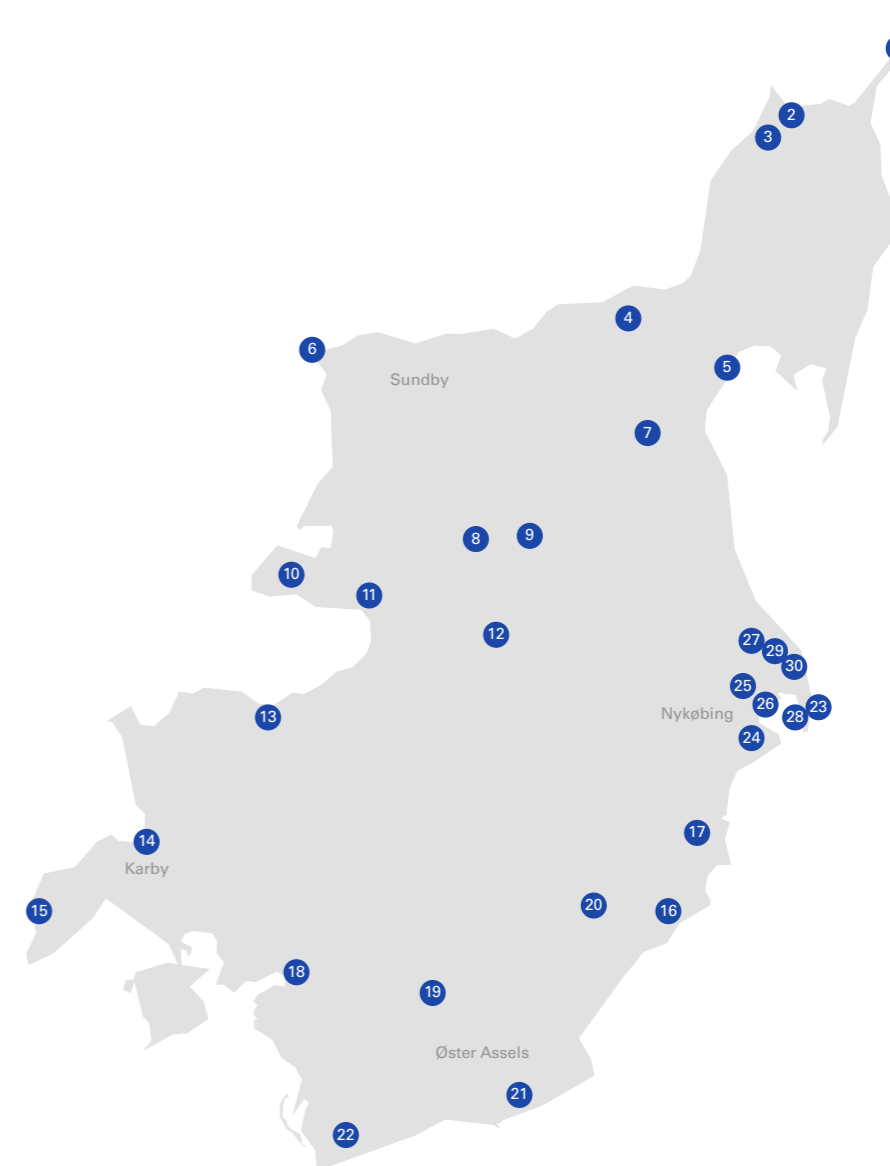

På kortet ses de 22 kommuner, der gennemgås i projektet

Der findes ingen officiel definition af "yderområder" i Danmark, men der anvendes skiftende kriterier til afgrænsning i forskellige sammenhænge. I dette projekt forstås "yderkommuner" som de kommuner, der optræder som sådan i alle de følgende fire sammenhænge: LAG-programmet, De Økonomiske Råd, De Regionale Vækstfora samt SKAT.

SCREENEDE KULTURMILJØER I MORSØ KOMMUNE

(se skemaet næste side)

Region:	Nordjylland
Kommunenummer:	773
Indbyggertal:	20.653 (2016)
Største by:	Nykøbing Mors (9.012 indbyggere i 2016)
Kulturmiljøer:	Der er udgivet kulturmiljøatlas for Morsø Kommune i 2004. I Morsø Kommune er der i Kommuneplan 2013-2025 udpeget 30 kulturmiljøer, som svarer til de i Kulturmiljøatlasen beskrevne. I forbindelse med nærværende projekt og i dialog med kommunen er disse 30 kulturmiljøer anvendt som baggrund for screeningen og er alle besigtiget. Det anbefales, at kommunen præciserer kriterierne og de strategiske målsætninger for udpegnings af kulturmiljøer.

BESIGTIGELSESSKEMA

Værdisætningen og potentiale vurderingen baserer sig på en vurdering fra 1 (lavest) til 5 (højest) på de forskellige parametre

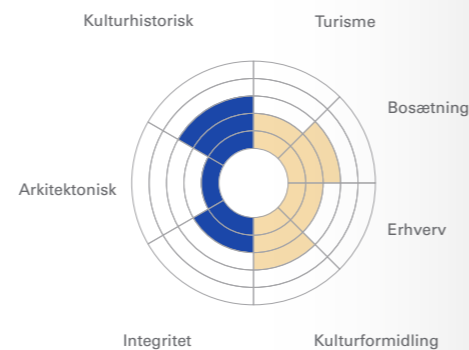
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

1 FEGGESUND

Det aktive færgested har historisk set forbundet det nordligste Mors med Thy. Færgelejet ligger i umiddelbar nærhed af landskabsmonolitten Feggeklit.

Færgen er for nyligt fornyet. Arkitektonisk har færgekroen, ligesom den øvrige bebyggelse, ikke nogen særlig arkitektonisk værdi. Det solitære, hvide fiskerhus, som agerer forgrund til Feggeklit, er dog en undtagelse, der bør bevares.

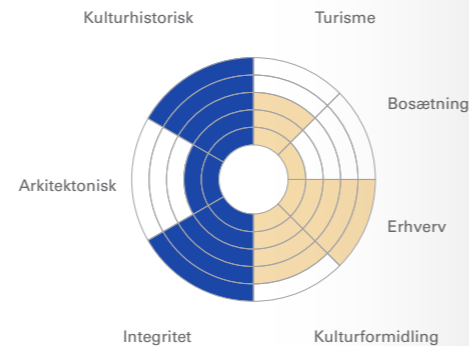

2 HESSELBJERG

Molerværket udgør en industrimonolit med sin markante skorsten og solitære beliggenhed i landskabet ved fjorden omkranset af brutale molergrave.

Fortællingen om udvindingen af det unikke råstof moler og de voldsomme konsekvenser for landskabet er klart aflæselig på stedet. Industrianlæg og direktørbolig opleves i direkte sammenhæng med molersgravene.

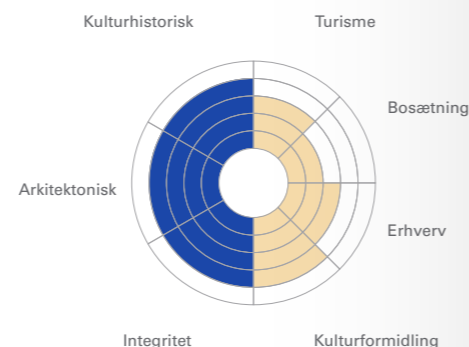

3 SKARREGAARD

Gården udgøres af et relativt velbevaret fir-længet anlæg, som er placeret ved fjorden. Skarregaard indgår i kommunens kulturhistoriske formidling.

Kontrasten mellem det kultiverede og naturlige landskab er slående. Skarregaard fremstår i kraft af sin afsondrede placering som eksponent for dette grænseland.

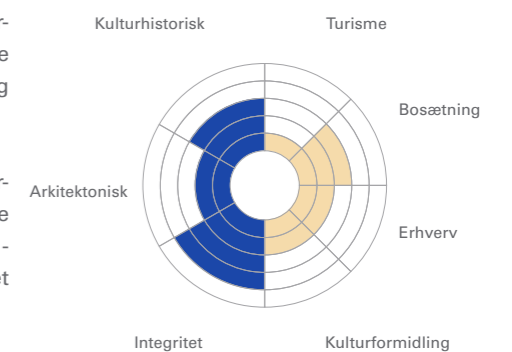
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

4 FLADE, SALGERHØJ OG SKIBSTED

Landsbyen Flade ligger for foden af Salgerhøj og består af stærkt kuperede og snoede vejforløb med enfamiliehuse i blandet, og ofte omdannet, arkitektur.

Landskabsmæssigt er Flades kuperede terræn særegent set i forhold til andre danske landsbymiljøer. Desværre skammer omdannelsen af bygningerne landsbyen i et massivt omfang.

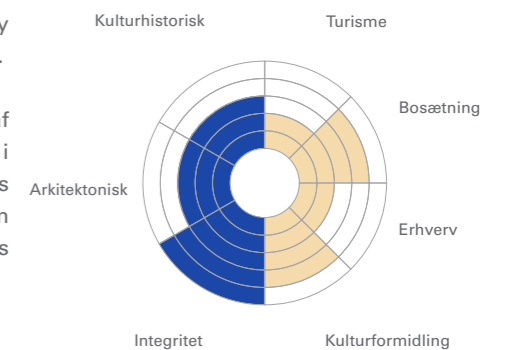

5 SØNDER DRÅBY

Langstrakt landsby placeret tæt ved Dråby Vig med ladeplads og stor købmandsgård.

Sdr. Dråby indeholder flere bygninger af høj kvalitet. Fjordens nærvær opleves i landsbyen. Også købmandsgård, ladeplads og molen i vigen kan endnu opleves som en sammenhængende fortælling på tværs af landsbyens udstrækning.

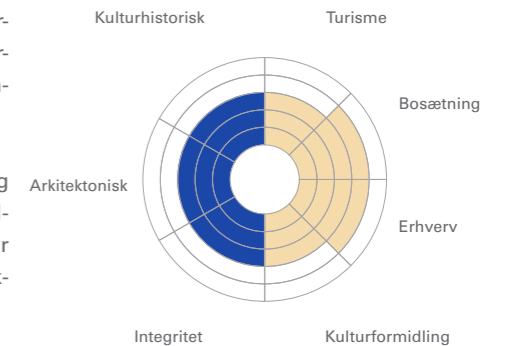

6 VILDSUND

Vildsundbroen forbinder Mors og Thy. Færgedriften blev indstillet i 1939. Færgelejerne er i dag erstattet af marina. Dominerende bygninger er broen og færgekroen.

Vildsundbroen har afløst færgedriften, og færgekroen er det eneste bevarede fortællende element. Broen med sine fem buer og broklap opleves som en markant struktur i landskabet.

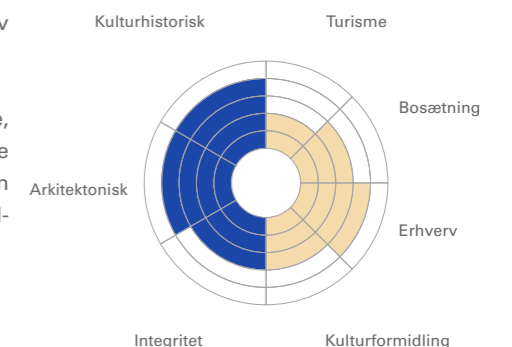

7 ULLERUP

Herregårdsanlæg med vandfyldt voldgrav og nyere avlsbygninger dateret 1980.

Hovedhuset har gennemgået en større, men nænsom istandsættelse i de senere år og fremstår som et godt eksempel på en mindre herregård. Billedet forstyrres imidlertid af de nyere avls- og ladebygninger.

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

8

Ø. JØLBY

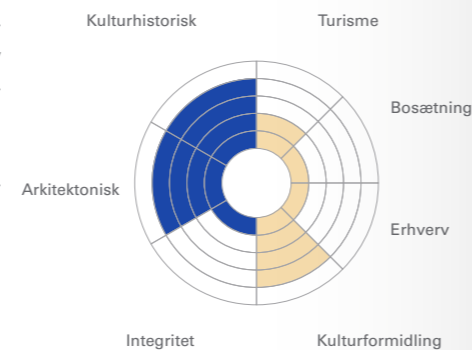
Udgår pga. screeningskriterierne.

9

ERSLEV KALKVÆRK OG MORSØ KRIDTVÆRK

Kalkovnen, der i sig selv er en særegen industribygning, ligger i udkanten af Erslev by. Kridtgravens indvirkning på landskabet er stadig synlig.

Kalkovnen udgør arkitektonisk set en industribygning af høj kvalitet. Desværre er den afkoblet fra de landskabsindgreb, som den oprindeligt har været en del af.

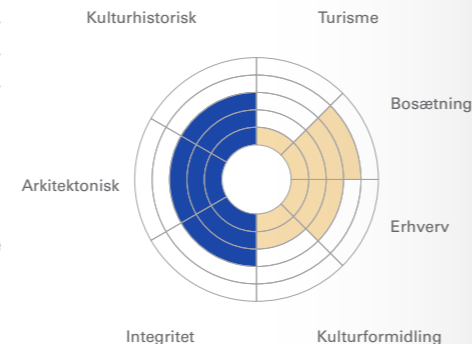

10

VESTER JØLBY - FJORDKÆR

Landsbyen ligger ved Rovvig uden at fjorden opleves direkte som en del af landsbymiljøet. Landsbyen består af blandet byggeri med enkelte velbevarede gårde.

Enkelte gårde i miljøet indeholder en høj grad af originalsubstans og fortjener særlig opmærksomhed i forhold til evt. truende omdannelse eller forfald.

11

DRAGSTRUP

Udgår pga. screeningskriterierne.

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

12

ERSLEV KÆR

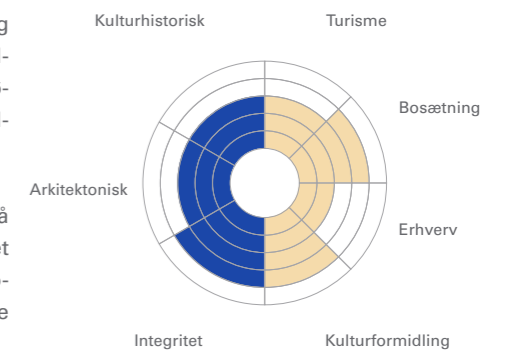
Udgår pga. screeningskriterierne.

13

TÆBRING

Landsbyen Tæbring ligger på et bakke drag ned mod Dragstrup Vig. Mest bemærkelsesværdig er den romanske kirke, vejforløbet og en ny gård anlagt ved et middelalderligt voldsted.

Tæbring Kirke og dens beliggenhed på bakken uden for byen tilfører kulturmiljøet stor værdi. Den øvrige værdi knytter sig hovedsageligt til landsbyen og dens bevarede vejforløb.

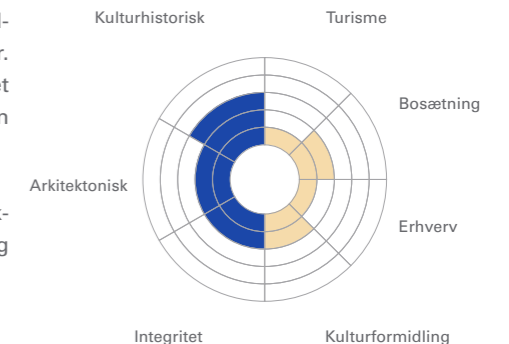

14

KARBY

Karby ligger mellem det flade strandlandskab ved Karby Vig og morænebakker. Byen har tidligere været en handelsby. Det mest dominerende bygningsværk er kirken på kystbrinken.

De fleste forretninger i Karby er i dag lukkede. Byens bevaringsværdier knytter sig primært til den store Karby Kirke.

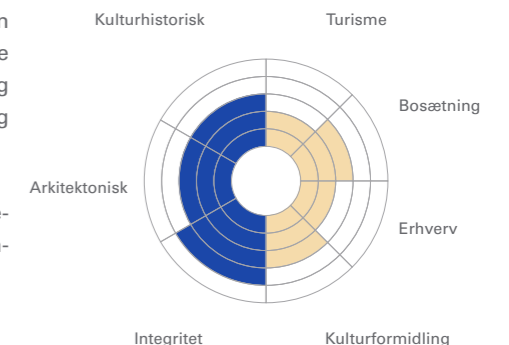

15

FÆRGELEJET VED NÆS SUND

De få huse og det lille færgeleje udgør en lille, sluttet helhed. Foruden det moderne færgeleje består helheden af oprindelig færgekro og to embedsboliger, formentlig tegnet af Hack Kampmann.

Færgedriften er i dag indstillet, men færgelejet er bevaret og miljøet fremstår autentisk. Alle bygninger bruges til beboelse.

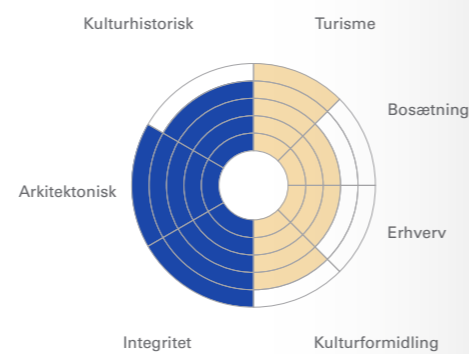
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

16 HØJRIK

Slotsanlægget udgøres af det historicistiske slot Højrik, opført i nygotisk stil, med slotssø og avlsbygninger.

Anlægget fremstår intakt på trods af et nyere beboelseshus opført mellem slottet og avlsbygningerne. Miljøet er endvidere repræsenteret i skov såvel som nærliggende landsbyer i form af let genkendelige tjenestebygninger.

17

LEGIND BJERGE

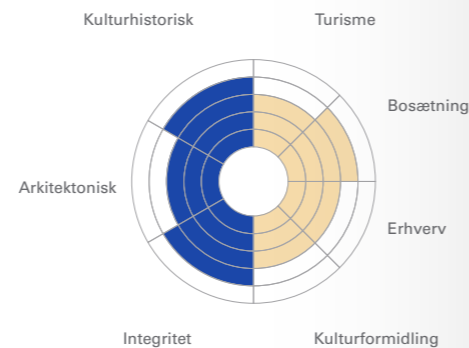
Udgår pga. screeningskriterierne.

18 TISSING HUSE

Den lille bebyggelse har stor landskabelig værdi. Væsentlige elementer er dæmningen, dampskibsbroen, tømmerhandlen og den store silo.

Byen har været et knudepunkt for udskibning og handel. I dag er byen præget af beboelse og fritidsbåde.

19

BLISTRUP

Udgår pga. screeningskriterierne.

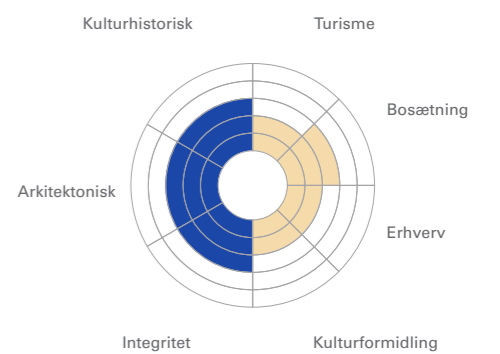
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

20 LJØRSLEV

Landsbyen ligger i en slugt i det kuperede landskab. Enkelte karakteristiske bygninger som kirken og det omdannede missionshus træder frem i miljøet.

En del af bygningerne lider under at være blevet omdannet i vekslende grad, herunder missionshuset, hvilket svækker den arkitektoniske oplevelse af landsbyen, som til gengæld styrkes af sin landskabelige værdi.

21

SILLERSLEV

Udgår pga. screeningskriterierne.

22

LUND-GÅRDENE

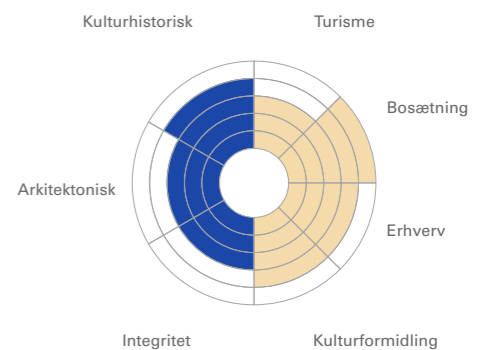
Udgår pga. screeningskriterierne.

23 ØRODDE

Ørodde består af park, fælled og skov. Oprindeligt gartneri og plantage. Yderst på odden ligger Limfjords-Østerskompagniets industrianlæg.

De ældste dele af Limfjords-Østersanlæggets bygninger er i dag nedrevet. I kulturmiljøet findes en række ældre villaer og det gamle gartneri, som fremstår i fin beværingsstand.

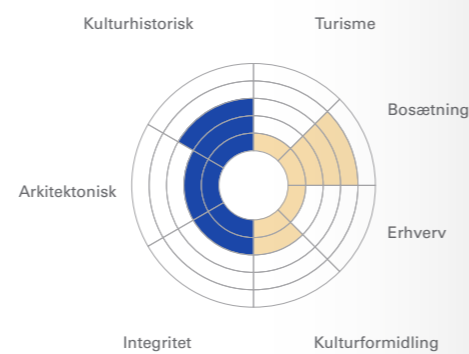
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

24 FUGLEKVARTERET

Et planlagt boligkvarter fra 1950'erne og 1960'erne med rækkehuse og parcelhuse. Midt i kvarteret ligger en mindre industribygning.

Boligkvarteret er et eksempel på tidstypisk byplanlægning. Industriområdet er i dag delvist nedrevet.

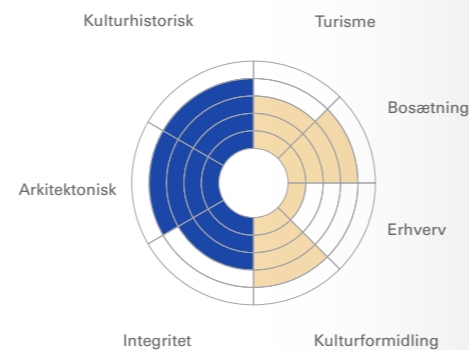

25 DUEHOLM KLOSTER

Dueholm Kloster er et velbevaret anlæg opført af Johannerordenen. Boligområdet omkring klosteret stammer fra 1890-1910, og de fleste huse er i halvanden etage.

Dueholm Kloster er i dag museum. Boligkvarteret er et ældre, homogent område. Op til kulturmiljøet ligger det gamle elværk, der anvendes til koncerter.

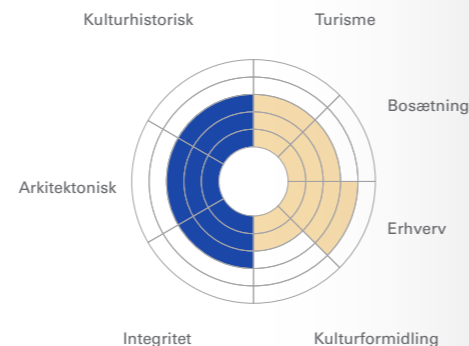

26 ALGADE, NYKØBING

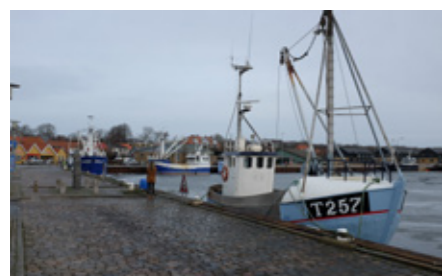

Algade, der er byens gågade, udgår direkte fra Rådhusstorvet og løber gennem Kirke-torvet med kirke og biograf.

Algade kobler sig som en tværarm på forløbet beskrevet i kulturmiljø nr. 27. Forløbet bærer præg af en ændret gadestruktur mod øst, hvor gaden er udvidet til parkering.

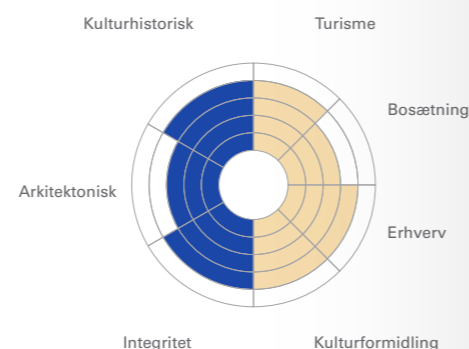

27 HAVNEN OG 'FISKERBYEN'

Havnen udgør i kraft af sin nærhed til bycenteret en væsentlig del af bymiljøet i Nykøbing, om end det i dag fremstår hobbybetonet.

Miljøet kan med fordel ses som en del af et forløb, der begynder ved Nørrebro, indbefatter støberiet og Rådhusstorvet med bygninger og ender ved havnen. Således foreslås kulturmiljøerne nr. 27 og 28 sammenlagt.

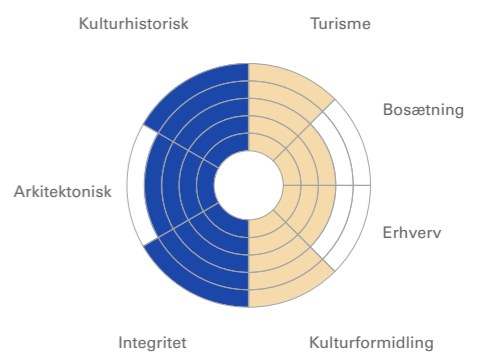
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

28 MORSØ JERNSTØBERI OG NØRREBRO

Arbejderboligerne på den lineære gade Nørrebro og det bagvedliggende, konverterede jernstøberi udgør en vital del af byens historie og eksistensgrundlag.

Miljøet kan med fordel ses som en del af et forløb, der begynder ved Nørrebro, indbefatter støberiet og Rådhusstorvet med bygninger og ender ved havnen. Således foreslås kulturmiljøerne nr. 27 og 28 sammenlagt.

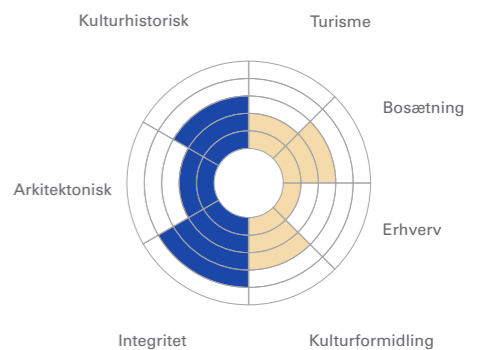

29 NØRREGADE, NYKØBING

Nørregades forløb slutter ved en plads foran Morsø Jernstøberis hovedbygning. Få købmandsgårde er delvist bevaret. Gadens bygninger udgøres primært af små købstadsbebyggelser.

Nørregades bygninger er for en stor del udskiftet og ombygget. De oprindelige små bebyggelser opleves stadig og understøtter fortællingen om købstaden og det store jernstøberi.

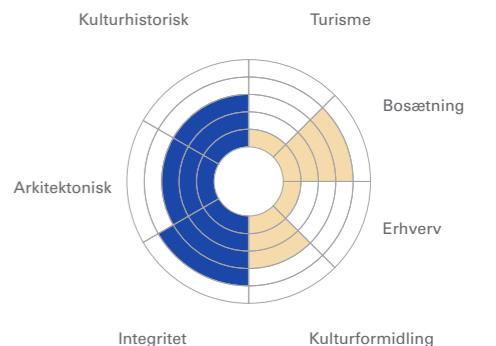

30 MØLLEVÆNGET, NYKØBING

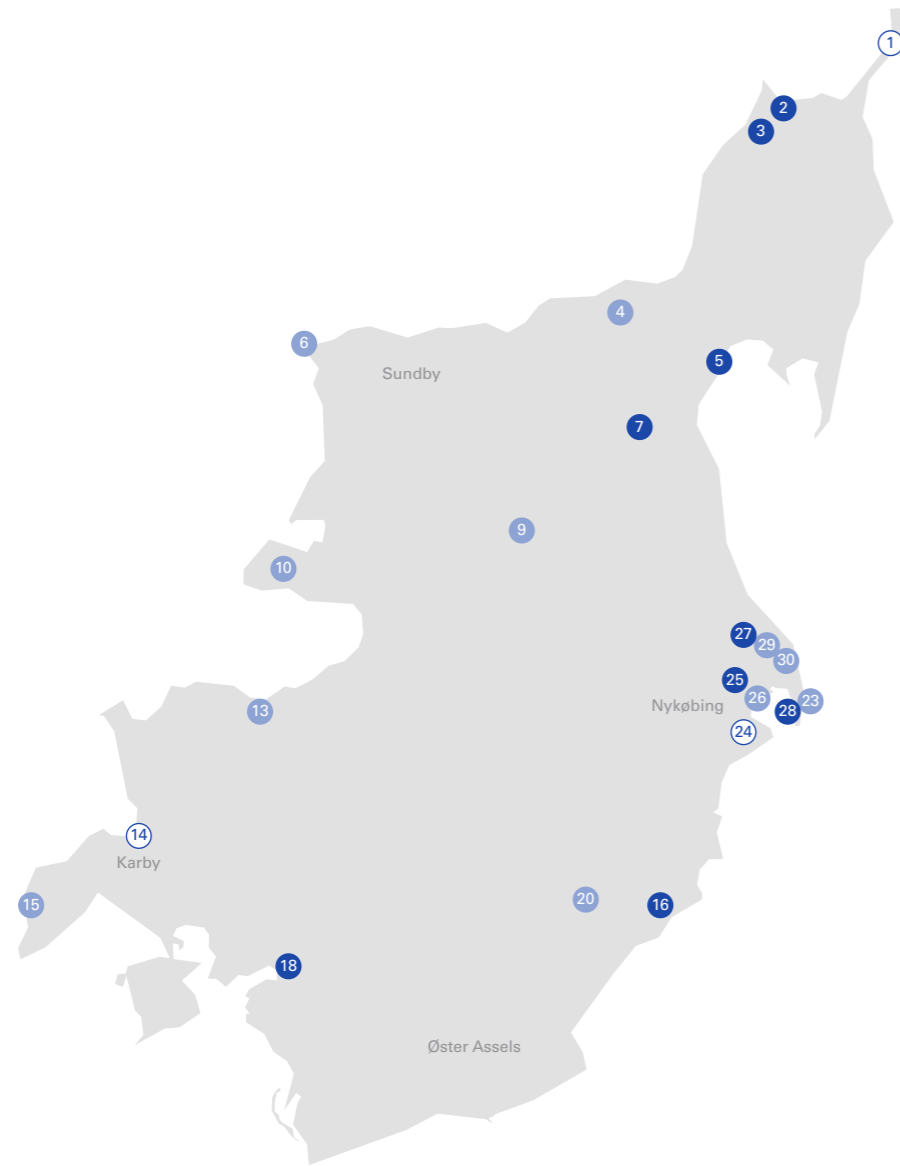
Møllevej er et alment boligbyggeri fra 1960'erne, der tilførte nye og moderne boliger til indbyggerne i Nykøbing. Mellem etageblokkene er anlagt grønne arealer til beboerne.

Bebyggelsen bærer præg af mindre moderniseringer, men er velbevaret.

KULTURMILJØERNES SAMLEDE VÆRDI MORSØ KOMMUNE

- HØJ VÆRDI (VÆRDISUM 11-15)
- MIDDEL VÆRDI (VÆRDISUM 8-10)
- LAV VÆRDI (VÆRDISUM 3-7)

KULTURMILJØERNES UDVIKLINGSPOTENTIALE MORSØ KOMMUNE

- HØJ (VURDERING 4-5)

TURISME

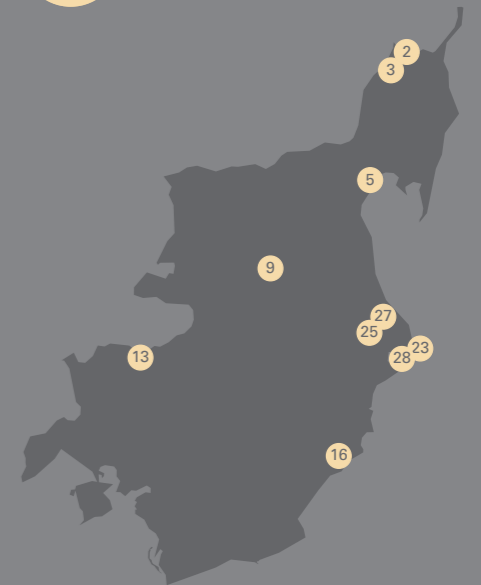
BOSÆTNING

ERHVERV

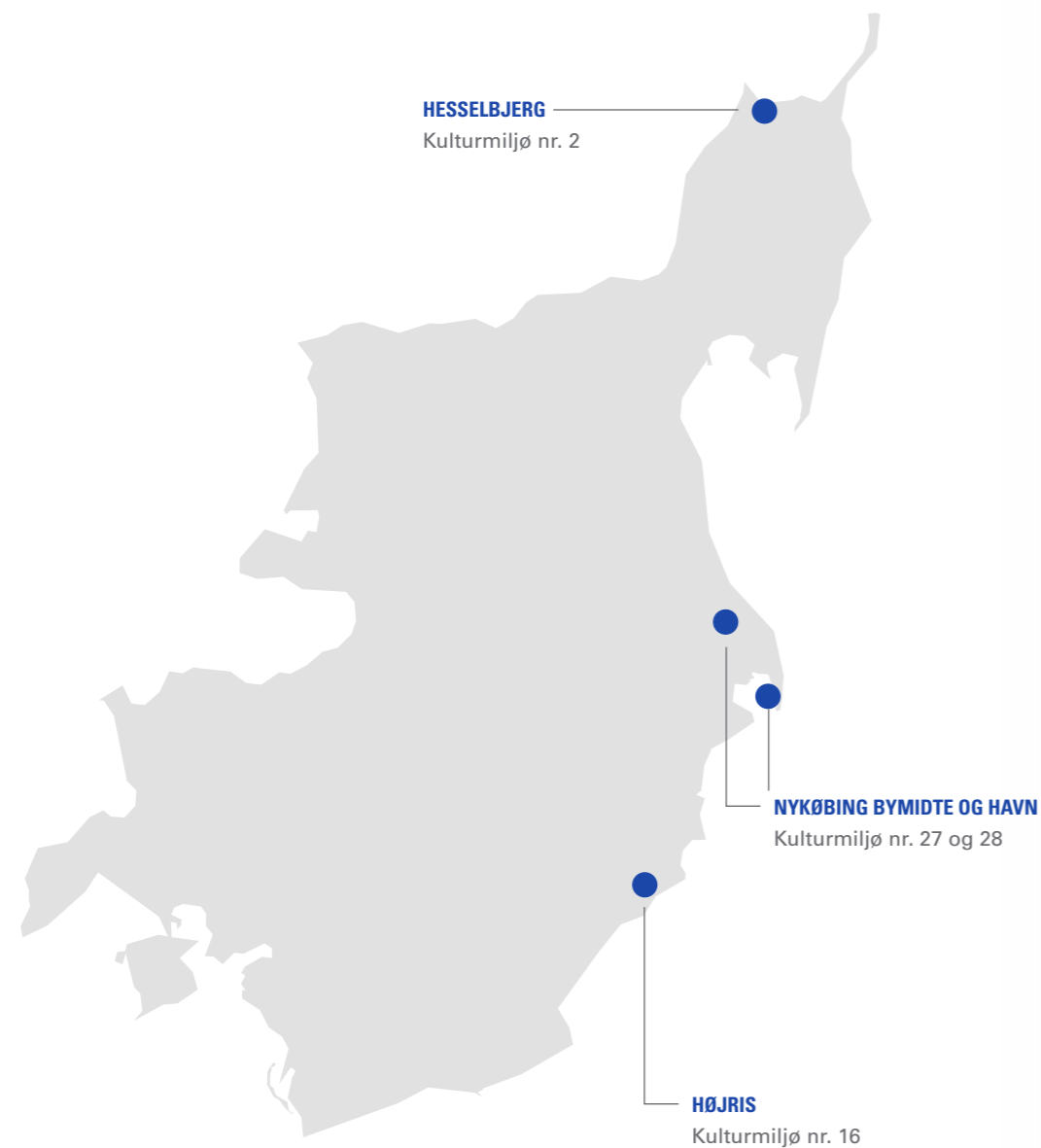

KULTURFORMIDLING

UDVALGTE KULTURMILJØER

I MORSØ KOMMUNE ER FØLGENDE
3 KULTURMILJØER UDVALGT:

HESELBJERG

Kulturmiljø nr. 2

Udvælgelsesgrundlag: Hesselbjerg er udvalgt på grund af sin høje industri- og kulturhistoriske værdi. Molerudvindingen på Nordmors indskrives i den lokale, såvel som den nationale, industrihistorie som en væsentlig fortælling om et unikt råstofs betydning for et ellers ikke-industrialiseret område.

HØJRI

Kulturmiljø nr. 16

Udvælgelsesgrundlag: Højris er udvalgt på grund af sin høje kulturhistoriske og arkitektoniske værdi, der knytter sig til herregårdsanlægget, hvis hovedbygning udstråler en høj grad af autenticitet, samt sit store potentiale for turisme som følge af en alternativ re-programmering.

NYKØBING BYMIDTE OG HAVN

Kulturmiljø nr. 27 og 28

Udvælgelsesgrundlag: Kulturmiljøet er udvalgt på grund af det sammensatte og let aflæselige gadeforløb fra Nørrebro til havnen via Nygade. På strækningen opleves mange facetter af Nykøbings kulturhistorie som en kondenseret fortælling. Desuden har kulturmiljøet stort potentiale for erhverv og turisme.

HESSELBJERG

Molerværket set fra ankomstvejen med Limfjorden i baggrunden

Diagram over industrimiljøet Hesselbjerg

BESKRIVELSE

På industriværket Hesselbjerg på Nordmors udvindes det stedsspecifikke råstof moler. Molerudvindingen i Hesselbjerg sker fra åbne grave, hvoraf en af de mest markante ligger mellem fabriksbygningerne og direktørvillaen. Skråt over for direktørvillaen findes Moler-museet, der formidler andre sider af molerets egenskaber, herunder den righoldige forekomst af fossiler.

FORTÆLLING

Kulturmiljøets fortælling er særlig og ikke mindst kontroversiel, idét den beretter om udvindingen af et stedsspecifikt og internationalt efterspurgt råmateriale, som lokalt har medført brutale konsekvenser for landskabet samtidig med skabelsen af et stort antal arbejdspladser i et ellers ikke-industrialiseret område. Fortællingen om udvindingen af det unikke råstof er en væsentlig del af Mors' kulturhistorie gennem de seneste 100 år og kan stadig opleves aktivt i Hesselbjerg.

BÆRENDE BEVARINGSVÆRDIER

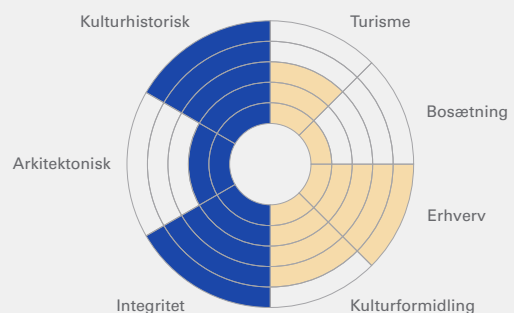
De bærende bevaringsværdier knytter sig til industrianlægget med direktørboligen i samspil med den åbne molergrav og kontrastvirkningen mellem den rå udvindingsindustri og det pittoreske landskab tæt ved fjorden. Derudover skal den langstrakte tørrelade fremhæves som et centralt bevaringsværdigt element i selve fabrikskomplekset.

STATUS

Råstofudvindingen af moler på Nordmors har efterladt det kuperede fjordlandskab med dybe ar. Selv den mondæne direktørbolig hviler i dag på kanten af den dybe molergrav, som sammenbinder boligen med selve fabriksanlægget. På den måde opleves raffineringssabrikken og direktørboligen i direkte sammenhæng med udvindingsgravene, hvilket er afgørende for aflæseligheden af fortællingen. Anlægget er endnu aktivt og skaber stadig debat i forhold til åbningen af nye grave nær beboelse.

Kommune:	Morsø Kommune
Kategori:	Industrimiljø - Råstofudvinding
Emne i kommuneplan:	Molerfabrikken, direktørvillaen og de åbne molergrave
Omfang:	Kulturmiljø nr. 2
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Delvis offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

HESELBJERG

Den åbne molergrav med værket i baggrunden

Direktørvillaen set fra vejsiden

Direktørvillaen på toppen af molergravens skrænt

HØJRIS

Højris set fra Mølledammen

Diagram over herregårdsanlægget Højris

BESKRIVELSE

Godset ligger omgivet af skov på tre sider og er kun synligt fra fjordsiden, hvor skoven åbner sig omkring mølledammen og skaber indkig til slottet. I umiddelbar nærhed af Højris findes flere, fra anlægget, løsrevne tjenestebygninger, som er opført i kampesten med karakteristiske, vandrette bånd. Mellem avlsgård og hovedbygning er der opført et nyere enfamiliehus, som fungerer som godsejerbolig.

FORTÆLLING

Herregårdsanlæggets beliggenhed i en bøgeskov er unik på Mors, og selve herregårdens bygninger er ligeledes bemærkelsesværdige. Højris har rødder tilbage til middelalderen, men fremstår i dag som et historicistisk anlæg i nygotisk stil med tårn, kamtakker og spidsbuer som følge af en omfattende ombygning i sidste halvdel af 1800-tallet. Allerede fra midten af 1850'erne har Højris været udflugtsmål for Nykøbings borgere, og parken har med afbrydelser været åben for offentligheden siden.

BÆRENDE BEVARINGSVÆRDIER

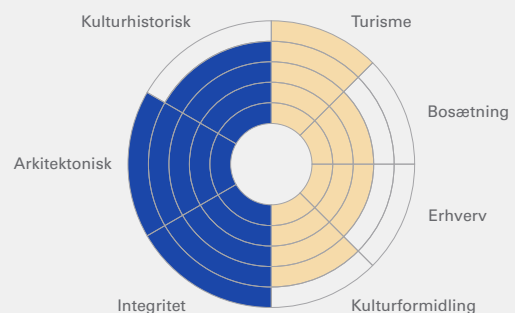
De bærende bevaringsværdier knytter sig til herregårdens hovedbygning, avlsbygninger og de nærliggende tjenestebygninger samt herregårdsanlæggets særlige beliggenhed i én af Mors' mest skovrige egne.

STATUS

Højris er et godt eksempel på, at bevaring og udvikling af kulturmiljøer kan række ud over gængs restaurering og funktionsmodernisering. Slottet er blevet revitaliseret i forbindelse med indretningen af hovedbygningen til turistattraktion, hvor gæster indtil 2017 har kunnet løse en koreograferet mordgåde. Det faktum, at hovedbygningen er ubeboet, har givet mulighed for bevaring uden en egentlig modernisering, hvilket har medvirket til opretholdelsen af den høje arkitektoniske værdi på stedet.

Kommune:	Morsø Kommune
Kategori:	Magt og tro - Herregård
Emne i kommuneplan:	Herregården Højris og nærliggende boliger
Omfang:	Kulturmiljø nr. 16
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Delvis offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

HØJRIIS

Herregårdsanlægget med hovedbygningen i baggrunden mellem avlsbygningerne

Herregårdens hovedbygning set fra parken

Det historicistiske anlæg med tårn, kamtakker og spidsbuer

NYKØBING BY- MIDTE OG HAVN

Rådhusstorvet med støberiet i baggrunden

Diagram over Havnen og 'Fiskerbyen', Morsø Jernstøberi og Nørrebro

BESKRIVELSE

Forløbet fra Nørrebro til Nykøbing Havn opleves som ét sammenhængende miljø, hvorfor kulturmiljøerne 27 og 28 foreslås sammenlagt. Tilgås Nykøbing ad Nørrebro opleves først de små, sammenbyggede arbejderboliger på begge sider af gaden. De tilbageværende bygninger af det tidligere så omfattende Morsø Jernstøberi tårner sig op bag det gamle rådhus, set fra Rådhusstorvet. Fra torvet fortsætter Nygade for kort efter at ramme kajen ved havnebassinet, hvor fiskerbåde ligger fortøjet, mens 'fiskerbyen' ligger til venstre.

FORTÆLLING

Set over det næsten lineære forløb fra Nørrebro til havnen via Nygade, opleves mange facetter af Nykøbings kulturhistorie som en kondenseret fortælling, der formidles i et spænd fra arbejdernes kår i sammenhæng med støberiet, til havn og fiskeri med tilhørende funktionsbygninger. I midten af forløbet optræder endvidere byens mere repræsentative bygninger ved Rådhusstorvet.

BÆRENDE BEVARINGSVÆRDIER

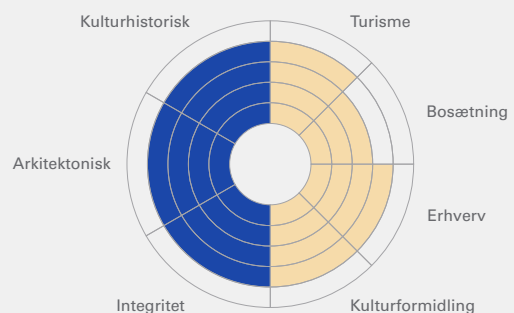
De bærende bevaringsværdier knytter sig til den bevarede gadestruktur og bebyggelse mellem Nørrebro og havnen, som inkluderer arbejderboligerne, Morsø Jernstøberis tidligere bygninger (i dag bl.a. bibliotek), rådhus, pakhuse og toldbod på havnen.

STATUS

For at opnå en mangefacetteret fortælling om Nykøbing, foreslås en sammenlægning af kulturmiljøerne 27 og 28. Frem for to tematisk adskilte kulturhistoriske klynger kan det samlede kulturmiljø ansues som forløbet Nørrebro-Nygade. Nørrebro forstyrres af hastighedsdæmpende svingchikaner fra nyere tid. Mange af arbejderhusene er gennem tiden blevet omdannet, hvorfor der bør værnes om de tilbageværende. En plan for fremtidig renovering kunne styrke synligheden af den samlede fortælling om industrien midt i byen og boligerne for dem, som arbejdede der.

Kommune:	Morsø Kommune
Kategori:	Kystmiljø - Havneby, Industrimiljø - Fabrik anlæg
Emne i kommuneplan:	Fiskerihavn, Industri og arbejderboliger
Omfang:	Kulturmiljø nr. 27 og 28
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

NYKØBING BYMIDTE OG HAVN

Fiskerihavnen

Plads ved havnen med det gamle pakhus og kig til Nykøbing Kirke i baggrunden

Nørregade med de bevarede, men noget omdannede, arbejderboliger

